

Висновки.

1. Врожайність насіння льону-довгунцю найвища за широкорядного способу сівби при внесенні мінеральних добрив у дозі $N_{15}P_{60}K_{90}$ – 1,10 т/га.

2. Урожайність соломи і волокна залежить як від доз мінеральних добрив, так і способів сівби. Найвищий показник соломи за вузькорядного способу сівби при внесенні азоту 45 кг/га на фоні $P_{60}K_{90}$ – 5,51 т/га, а волокна при вузькорядній сівбі за дози азоту 15 кг/га – 1,35 т/га.

3. Продуктивність льону значною мірою залежить від способів сівби та доз мінеральних добрив, але в більшій мірі від погодних умов вегетаційного періоду.

1. Ресурсозберігаюча технологія вирощування льону-довгунцю (практичні рекомендації). – Глухів, 2006.

2. Кузьменко Н.Н. Эффективность доз удобрений, рассчитанных методом компенсации выноса, при выращивании льна-долгунца // Агрoхимия. – 2001. – №10. – С. 40-43.

3. Локоть А.Ю., Окрушко Е.Н., Садченко В.Г. Влияние способов и сроков сева на продуктивность сортов льна-долгунца // Льняное дело. – 1998. – №1. – С. 19-23.

Представлены результаты опытов по влиянию способов сева, доз минерального удобрения и условий вегетационного периода на урожайность продукции льна-долгунца.

The results of experiments on an influence of seeding methods, mineral fertilizer doses and vegetative period conditions on the fibre flax produce yield are presented.

УДК 633:521

М.Ф. Рибак, кандидат сільськогосподарських наук

ДЕРЖАВНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

С.В. Шалівський

ННЦ "ІНСТИТУТ ЗЕМЛРОБСТВА УААН"

УРОЖАЙНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ СОРТІВ ЛЬОНУ-ДОВГУНЦЮ ТА ЛЬОНУ ОЛІЙНОГО ЗА РІЗНИХ СТРОКІВ ЗБИРАННЯ

Високим врожаєм насіння та волокна льону сприяє і своєчасне його збирання. Складність визначення оптимального строку збирання полягає у тому, що одночасно необхідно отримати найбільшу кількість волокна високої якості та придатне до сівби насіння. Особливістю біології льону є неодночасність досягання на одній рослині насінних коробочок. Крім того, термін отримання максимального високої якості врожаю волокна не збігається з визріванням насіння [1-3]. Тому актуальним є визначення найдоцільніших строків збирання залежно від цільового призначення: на

© М.Ф. Рибак, С.В. Шалівський, 2007

волокно, насіння чи одночасно на волокно і насіння.

Умови та методика проведення досліджень. Формування показників урожайності досліджували протягом 2004-2006 рр. у дослідному господарстві „Чабани” ННЦ „Інститут землеробства УААН” на дерново-середньопідзолистому ґрунті з умістом гумусу в орному шарі 1,0-1,8 %, РН сольової витяжки – 4,8-5,4, гідролітичною кислотністю – 2,1-2,4 мг-екв. на 100 г ґрунту, ступенем насичення основами – 55,3-58,0 %, гідролізованого азоту – 5,5-7,0 мг, рухомого фосфору – 12,3-13,6 і обмінного калію – 7,0-8,4 мг на 100 г ґрунту. Розмір облікової ділянки – 25 м² при чотирикратному повторенні. Розміщення ділянок рендомізоване.

У дослідженнях вивчали особливості формування врожайності волокна і насіння за різних строків збирання сортів льону-довгунцю Український 3, Вручий, Зоря 87 та Рушничок та сортів льону олійного Південна ніч, Айсберг, Дебют, Еврика.

Льон у дослідях вирощували за загальноприйнятою технологією. Підготовка поля включала лущення стерні дисковими лущильниками ЛДГ-10 з наступною зяблевою оранкою восени. Весняний обробіток ґрунту – ранньовесняне боронування середніми боронами БЗСС-1 у два сліди, розпушування культиватором КПС-4, коткування кільчасто-шпоровим котком. Сівбу в дослідях здійснювали сівалкою СЛ-16 з міжряддям 7,5 см із загортанням насіння на глибину 1,5–2 см в оптимально ранні строки.

Облік урожаю льоносолами та насіння визначали подільночно.

Вегетаційний період 2004 р. характеризувався помірною погодою з достатнім випаданням дощів. Однак у перший період вегетації нічні температури були дуже низькими, що тривалий час стримувало ріст рослин. Достатня кількість опадів на початку вегетації 2005 р. за помірного температурного режиму сприяла швидкому росту і розвитку рослин льону та нагромадження ними вегетативної маси. У червні кількість опадів перевищила середню багаторічну на 50 %, це зумовило значний приріст стеблостою у висоту. Проте в липні опадів було приблизно 33 % норми, а температура повітря зросла на 2-3° С, утворилася спекотна погода. Льон, використовуючи запаси вологи в ґрунті, практично не постраждав, а тому врожаї насіння і волокна сформувалися високі. Погодні умови 2006 р. були сприятливими для вирощування льону-довгунцю. Температура вегетаційного періоду була дещо нижча від середньої багаторічної, що сприяло росту та розвитку рослин льону-довгунцю. Достатня кількість вологи в ґрунті у період швидкого росту сприяла швидкому нагромадженню рослинами вегетативної маси і тому врожаї насіння і волокна сформувалися високі.

Результати досліджень. Урожайність насіння як льону-довгунцю, так і льону олійного залежить від строку збирання. Так, збирання першого у фазу жовтої стиглості забезпечує максимальну урожайність насіння 0,57-0,79 т/га. Збирання в інші фази стиглості призводить до зниження

врожайності сортів льону-довгунцю на 1,3-59,0%.

Льон олійний має вищу насінну продуктивність порівняно з льоном-довгунцем. Урожайність льону олійного у фазу жовтої стиглості більша на 0,71-1,14 т/га за врожайність льону-довгунцю у таку ж фазу.

Найврожайнішими сортами за роки досліджень були сорти льону-довгунцю Рушничок і Український 3 і льону олійного сорт Еврика. Щодо років вирощування, то найвища урожайність насіння сформувалась як у льону-довгунцю, так і льону олійного в 2005 р.

Кращими фазами, що забезпечують максимальну урожайність насіння льону олійного є жовта і повна фази стиглості. Так, збирання льону олійного у фазу жовтої стиглості забезпечує урожайність на рівні 1,50-1,71 т/га залежно від сорту. При збиранні у фазу зеленої стиглості зниження становить 0,89-0,99 т/га; 0,08-0,09 – у фазу ранньої жовтої стиглості та 0,03-0,04 т/га при перестой 10 діб. Слід відмітити, що льон олійний стійкіший до осипання. При перестой 10 діб втрати насіння льону олійного на 1,2-3,3 % менші, ніж льону-довгунцю.

Найбільший збір волокна з гектара забезпечується при збиранні льону у фазу жовтої стиглості і становить в середньому за роки досліджень 0,92-1,46 т/га у сортів льону-довгунцю та 0,38-0,51 т/га льону олійного. При збиранні льону у фазу зеленої стиглості рівень врожайності волокна знижується на 15,1-16,4% у льону-довгунцю й на 17,0-21,1 % льону олійного. Збирання льону у фазі ранньої жовтої та повної стиглості забезпечує збір волокна порівняно з жовтою стиглістю лише на 96,3-97,7 і 93,6-94,7% залежно від сорту льону-довгунцю та на 92,1-95,7 і 89,5-92,2% сортів льону олійного. Коли ж збирання затримується на 10 діб після настання повної стиглості то втрати врожаю волокна становлять 11,7-14,6% в льону-довгунцю і 18,2-21,1% у льону олійного. Найвищий збір волокна забезпечують сорти льону-довгунцю Вручий і Рушничок (1,46 і 1,45 т/га), а також сорт льону олійного Еврика (0,51 т/га).

Чим вищий збір довгого волокна з гектара, тим вища ефективність вирощування льону. Слід також відмітити, що довге волокно із солом льону олійного за 3 роки досліджень не було отримано. У дослідженнях найвищу врожайність довгого волокна отримано при збиранні льону-довгунцю у ранній жовтій стиглості. При збиранні його в зеленій стиглості зниження врожаю довгого волокна сягає 19,6-21,9 % залежно від сорту порівняно зі збиранням його в ранній жовтій стиглості. Із затримкою збирання урожайність довгого волокна також знижується. Так, збирання в жовтій стиглості призводить до зниження врожаю довгого волокна залежно від сорту на 7,8-10,4 %, у повній стиглості – на 17,2-21,7 %, а при перестой 10 діб – 23,0-28,9 % порівняно зі збиранням у ранній жовтій стиглості. Найвища урожайність довгого волокна за роки досліджень була в сортів Вручий і Рушничок відповідно 0,87 та 0,83 т/га. Сорти Український 3 та Зоря 87 поступалися їм відповідно на 0,06-0,10 і 0,19-0,23т/га.

Аналіз показників, які характеризують фізико-механічні властивості чесаного волокна (табл.), засвідчив, що найвища його міцність була при збиранні у фазу жовтої стиглості. Порівнюючи сорти льону-довгунцю видно, що найвищу міцність мав сорт Вручий. Гнучкість чесаного волокна мало відрізнялася по сортах, ніж міцність. Цей показник був вищий при збиранні льону-довгунцю у зеленій фазі стиглості. Тонина чесаного волокна також була вищою за збирання у фазі зеленої стиглості. Високі показники гнучкості і тонини чесаного волокна при збиранні у фазу зеленої стиглості зумовили найвищий показник розрахункової добротності пряжі – 16,2-16,7 км залежно від сорту. Кращим сортом щодо якості чесаного волокна був сорт Рушничок.

Таблиця. Фізико-механічні властивості чесаного волокна льону-довгунцю та розрахункова добротність пряжі залежно від сорту (середнє за 2004-2006 рр.)

Сорт	Строк збирання*	Міцність, кгс	Гнучкість, мм	Тонина	Розрахункова добротність пряжі, км
Український 3	1	21	65	264	16,2
	2	23	60	256	16,0
	3	24	57	251	15,8
	4	22	55	246	15,1
	5	20	52	225	14,2
Вручий	1	23	63	253	16,2
	2	25	58	243	16,0
	3	26	55	238	15,9
	4	23	52	232	15,0
	5	22	50	213	14,2
Зоря 87	1	21	68	275	16,7
	2	23	63	266	16,6
	3	24	61	260	16,4
	4	22	58	255	15,7
	5	20	55	235	14,8
Рушничок	1	21	65	266	16,3
	2	23	60	255	16,1
	3	24	57	251	16,0
	4	21	54	246	15,0
	5	20	52	225	14,1

* 1 – зелена стиглість, 2 – рання жовта стиглість, 3 – жовта стиглість, 4 – повна стиглість, 5 – перестій 10 діб

Висновки. Збирання льону у фазу жовтої стиглості дає змогу отримати максимальну врожайність насіння і волокна льону-довгунцю та льону олійного. Для отримання найвищої врожайності довгого волокна льон-довгунець слід збирати у фазу ранньої жовтої стиглості.

Для одержання високого врожаю насіння льону-довгунцю слід сіяти насіння сортів Український 3 та Рушничок, а для отримання високого врожаю

волокна – Вручий та Рушничок. Серед сортів льону олійного надавати перевагу сорту Еврика, який забезпечив найвищу урожайність як насіння, так і волокна.

Для отримання волокна високої якості слід льон-довгунець збирати у фазі зеленої стиглості. Кращим сортом, що забезпечує високу якість волокна є сорт Рушничок, який має найвищу розрахункову добротність пряжі.

1. Карпець І.П., Острик І.М. Збереження врожаю і якості продукції льону-довгунця прийомами збирання і післязбиральної обробки // Вісн. аграр. науки. – 2002. – №6 – С. 34-37.
2. Парфенов А.Ф. Опыт уборки льна-долгунца на зеленец // Лен и конопля. – 1962. – №2 – С. 20-22.
3. Карпець І.П., Скорченко А.Ф., Чурсіна Л.А. та інші. Виробництво льноволокна та його використання. – К.: Нора-Прінт, 2002. – 128 с.

Изучались сроки уборки разных сортов льна-долгунца и льна масличного в фазах зеленой, ранней желтой, желтой, полной спелости и при переставании стеблестоя на корню в течении 10 суток. Результаты полевых опытов свидетельствуют, что оптимальным сроком уборки льна-долгунца и льна масличного на семена является фаза желтой спелости, на волокно – фаза ранней желтой спелости, а на волокно высокого качества – фаза зеленой спелости.

The harvesting time of different fibre and oil varieties flax is studied at stages of green, early yellow, yellow, complete ripeness and at the overstanding of the stand at the root during 10 days. The results of the field experiments testify that the stage of yellow ripeness is the optimum harvesting time of fibre and oil flax for seeds, the stage of early yellow ripeness-that for fibre and the stage of green ripeness-that for fibre of high quality.

УДК 633.2.03:

Н.Б.Демчишин

ЛЬВІВСЬКИЙ ЦЕНТР “ОБЛДЕРЖРОДУЧІСТЬ”

СТАН БІОРІЗНОМАНІТНОСТІ НИЗИННИХ ЛУК ЗАЛЕЖНО ВІД ТРИВАЛОСТІ ЇХНЬОГО ВИКОРИСТАННЯ

Сучасний стан інфраструктури сільськогосподарського виробництва в західному регіоні показує, що за останнє десятиліття відбулося збільшення площі під кормовими угіддями. Займаючи близько 1,7 млн га, вони не тільки є джерелом зелених кормів, але й важливою складовою природних біогеоценозів, забезпечують рослинне і тваринне біорізноманіття.

Біосферна та господарська роль рослинності, зокрема лучної, її еколого-географічна видова насиченість та функціональна унікальність вимагають особливого ставлення до використання фітоценозів, встановлення дійсної

© Н.Б. Демчишин, 2007